ePublishing
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
NATIONAL DOCUMENTATION CENTRE

Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση

Τόμ. 1 (2012)

8ο Πανελλήνιο Συνέδριο ΕΤΠΕ

Η Χρήση των ΤΠΕ στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση: προϋποθέσεις & προτάσεις για πληρέστερη ενσωμάτωσή τους

Σταυρούλα Κουκουφίκη

Βιβλιογραφική αναφορά:

Κουκουφίκη Σ. (2022). Η Χρήση των ΤΠΕ στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση: προϋποθέσεις & προτάσεις για πληρέστερη ενσωμάτωσή τους. *Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση*, *1*, 623–626. ανακτήθηκε από https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/cetpe/article/view/4684

Η Χρήση των ΤΠΕ στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση: προϋποθέσεις & προτάσεις για πληρέστερη ενσωμάτωσή τους

Κουκουφίκη Σταυρούλα[1],
stavkouk@uom.gr
[1] Υποψήφια Διδάκτωρ, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Digital Natives

Στις μέρες μας, παρατηρείται μια συνεχής αύξηση της χρήσης των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ) στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Αυτή η ταχεία διείσδυση των ΤΠΕ φέρνει αντιμέτωπους τόσο τους διδάσκοντες, όσο και τους φοιτητές με καταστάσεις που απαιτούν τη χρήση συνεχώς αυξανόμενων τεχνικών, κοινωνικών και γνωστικών δεξιοτήτων (Yoram, 2007).
Τα τελευταία 15 χρόνια έχει αναδυθεί μία καινούρια γενιά φοιτητών, η οποία ξεκάθαρα έχει αποτελέσει αντικείμενο έρευνας όπως φαίνεται στη διεθνή βιβλιογραφία (για παράδειγμα: Brown, 2000). Πολλοί ερευνητές, όπως ο Prensky (2001) και ο Tapscott (2010), έχουν αναφερθεί σε αυτήν, χαρακτηρίζοντας τους φοιτητές ως «*Digital Natives*» ή «*Net Generation*». Ο Prensky (2001) συγκεκριμένα αναφέρεται στη ριζική αλλαγή στα χαρακτηριστικά αυτής της νέας γενιάς φοιτητών, της οποίας η καθημερινότητα είναι «βυθισμένη» στην τεχνολογία.
Οι digital natives χαρακτηρίζονται από 1) ψηφιακή ικανότητα υψηλού επίπεδου, 2) την ικανότητα να κάνουν πολλά πράγματα ταυτοχρόνως, 3) την εγγραμματοσύνη σε πολλαπλά μέσα, 4) την ανάγκη για ταχύτητα στην παράδοση της πληροφορίας, 5) την κουλτούρα της ανταλλαγής πληροφοριών και 6) μια μοναδική στάση απέναντι εκπαίδευση (Brown, 2000, Prensky, 2001, Oblinger & Oblinger, 2005, Barnes et al., 2007 & Chen & Chen, 2007). Επίσης, η λίστα αυτών των «ιδιαίτερων χαρακτηριστικών» αυτής της γενιάς περιλαμβάνει την εξάρτησή τους από την τεχνολογία για τη διατήρηση της κοινωνικής επαφής, την ανοικτότητά τους να μοιράζονται υλικό, καθώς και την ικανότητά τους να κατανοούν άμεσα και να υιοθετούν νέες τεχνολογίες (Prensky, 2001 & Oblinger & Oblinger, 2005).
Η νέα αυτή γενιά έχει και υψηλές προσδοκίες, όσον αφορά τις δεξιότητες και τις γνώσεις των διδασκόντων τους στις νέες τεχνολογίες (McNeely, 2005). Στη βιβλιογραφία, οι διδάσκοντες θεωρούνται ως digital immigrants, οι οποίοι μιλούν μια ξεπερασμένη γλώσσα (αυτή της προ-ψηφιακής εποχής) και προσπαθούν να διδάξουν έναν πληθυσμό που μιλά μια εντελώς νέα γλώσσα .
Η διαφορά δεξιοτήτων στη χρήση των ΤΠΕ ανάμεσα στους διδάσκοντες και στους φοιτητές, δημιουργεί μια ιδιαίτερη μορφή του λεγόμενου «ψηφιακού χάσματος». Στην παρούσα εργασία, ο όρος «ψηφιακό χάσμα» αναφέρεται στο χάσμα που υπάρχει μεταξύ των διδασκόντων και των διδασκόμενων, όσον αφορά την πρόσβαση και χρήση των νέων τεχνολογιών, όχι μόνο στην εκπαιδευτική διαδικασία, αλλά και γενικότερα.
Βέβαια, με βάση ορισμένα αποτελέσματα μελετών, οι ψηφιακές δεξιότητες και γνώσεις αυτής της νέας γενιάς δεν έχουν πάντα το εύρος που συχνά υποτίθεται ότι έχουν. Για παράδειγμα, σύμφωνα με τα ευρήματα της μελέτης των Kennedy et al. (2007), οι πρωτοετείς φοιτητές τριών (3) πανεπιστημίων της Αυστραλίας δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ως «πλήρεις» χρήστες των νέων τεχνολογιών. Οι καθιερωμένες εφαρμογές των τεχνολογιών,

όπως η αναζήτηση πληροφοριών στο διαδίκτυο, το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, η κινητή τηλεφωνία και τα μηνύματα μέσω κινητού, χρησιμοποιούνται πολύ συχνά από μια μεγάλη πλειονότητα φοιτητών. Ωστόσο, οι νεότερες τεχνολογίες, όπως τα blogs και wikis που επιτρέπουν τη συνεργασία, τη σύνταξη και τη δημοσίευση υλικού σε απευθείας σύνδεση, χρησιμοποιούνται από ένα σχετικά μικρό ποσοστό των φοιτητών. Έτσι, λοιπόν, ενώ γενικά τα ποσοστά γνώσης και χρήσης ορισμένων τεχνολογιών έχουν αυξηθεί σε σχέση με παρόμοιες μελέτες (Kennedy et al., 2007), εξακολουθούν να υπάρχει ένας σημαντικός αριθμός φοιτητών που δεν συμμετέχουν σε δραστηριότητες, οι οποίοι συνήθως συνδέονται με την ιδιότητα μέλους της ψηφιακής γενιάς (Corrin et al., 2010). Είναι σα να υπάρχει και ένα ψηφιακό χάσμα στο «εσωτερικό» της νέας γενιάς.

Τα αποτελέσματα έρευνας των Corrin et al (2010) δείχνουν ότι, λαμβάνοντας υπόψη την πρόσβαση και τη χρήση των τεχνολογιών, πολλοί φοιτητές «αποκλείονται» της γενιάς των digital natives. Αντ 'αυτού, υπάρχει μια ευρεία διακύμανση των εμπειριών και της γνώσης και ένα σημαντικό ποσοστό της μη υιοθέτησης των νέων τεχνολογιών. Η συγκεκριμένη έρευνα δείχνει ότι, γενικά, η συχνότητα της χρήσης της τεχνολογίας για εκπαιδευτικούς λόγους είναι χαμηλότερη από τη χρήση στην καθημερινή ζωή των φοιτητών. Δεν είναι σαφές εάν αυτό οφείλεται σε έλλειψη της ενσωμάτωσης της τεχνολογίας στη διδασκαλία ή αν οι μαθητές δεν έχουν κίνητρο να χρησιμοποιούν την τεχνολογία για την υποστήριξη της μάθησης τους.

Επιπλέον, ο Hosein et al., (2010) αναφέρεται στην έρευνα του Jones et al. (2010), όπου διαπιστώθηκε ότι υπήρχαν ενδογενείς διαφορές σχετικά με το πόσο συχνά οι μαθητές χρησιμοποιούσαν σελίδες κοινωνικής δικτύωσης, κινητά τηλέφωνα για την ανταλλαγή μηνυμάτων, άμεσα μηνύματα (instant messaging) και λήψη και μετάδοση αρχείων ήχου/βίντεο.

Πρέπει να είμαστε προσεκτικοί με τη γενίκευση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών αυτής της νέας γενιάς φοιτητών, ως άτομα ή ως ομάδα, ως προς τον τρόπο ζωής τους ή τους τρόπους μάθησης που βασίζονται σε υποθέσεις σχετικά με τη χρήση της τεχνολογίας ή τις προτιμήσεις (Kennedy et al., 2007).

Νέες τεχνολογίες και οι διδάσκοντες

Για τα πανεπιστήμια που επιθυμούν να ενσωματώσουν τις ΤΠΕ στο πρόγραμμα σπουδών τους, οι διδάσκοντες διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο στην επιτυχή εφαρμογή τους (Agbonlahor, 2006). Χωρίς τη συμμετοχή των διδασκόντων, οι περισσότεροι φοιτητές δεν μπορούν να επωφεληθούν από τα ενδεχόμενα οφέλη των ΤΠΕ. Οι διδάσκοντες πρέπει να συμμετέχουν ενεργά στη χρήση των ΤΠΕ, καθώς και να αναβαθμίζουν συνεχώς τις δεξιότητές τους, εφόσον επιθυμούν να παραμένουν ενήμεροι αναφορικά με τις εξελίξεις στο επάγγελμά τους (Haydn, χ.χ).

Είναι σαφές ότι η επιτυχής ένταξη των ΤΠΕ στα πανεπιστήμια δεν εξαρτάται μόνον από την πρόσβαση και τη διαθεσιμότητα, αλλά και από το βαθμό στον οποίο διδάσκοντες και φοιτητές υιοθετήσουν αυτές τις τεχνολογίες (Agbonlahor, 2006).

Παρά τη σχεδόν καθολική εισαγωγή των ΤΠΕ στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, πολλοί πανεπιστημιακοί συνεχίζουν να αντιστέκονται ή να απορρίπτουν τη χρήση τους. Παρά τα προσδοκώμενα οφέλη, οι ενδείξεις μέχρι σήμερα δείχνουν ότι οι ΤΠΕ δεν αγκαλιάστηκαν με ενθουσιασμό ούτε και ολοκληρωτικά από όλους τους ακαδημαϊκούς, με αποτέλεσμα την περιορισμένη υιοθέτηση και ενσωμάτωσή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία, ως εργαλείο διδασκαλίας και μάθησης (Bauer & Kenton, 2005 & Anderson et al., 1998).

Σύμφωνα με τους Chen & Chen (2007), όμως, υπάρχει μία αύξηση της ευαισθητοποίησης των διδασκόντων σε σχέση με την επάρκεια της νέας γενιάς φοιτητών πάνω στις νέες

τεχνολογίες. Ωστόσο, απαιτείται περαιτέρω έρευνα για την παροχή αποτελεσματικών στρατηγικών, ώστε να γεφυρωθεί το τεχνολογικό χάσμα.
Ο Kersaint et al. (2003) διαπίστωσε ότι οι διδάσκοντες που έχουν θετική στάση προς τις νέες τεχνολογίες αισθάνονται πιο άνετα με τη χρήση τους και συνήθως τις ενσωματώνουν στη διδασκαλία τους. Επιπλέον, ο Bullock (2004) διαπίστωσε ότι οι στάσεις των διδασκόντων είναι σημαντικός παράγοντας για την υιοθέτηση ή μη των νέων τεχνολογιών.
Με την ύπαρξη ή μη του ψηφιακού χάσματος στα ελληνικά πανεπιστήμια θα ασχοληθεί η παρούσα διδακτορική διατριβή.

Ο στόχος της Διατριβής

Η συγκεκριμένη Διδακτορική διατριβή έχει ως στόχο τη συναγωγή αξιόπιστων συμπερασμάτων σχετικά με τη χρήση των ΤΠΕ στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση. Πιο συγκεκριμένα, φιλοδοξεί να καταγράψει την κατάσταση που επικρατεί στα ιδρύματα Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας, αναφορικά με τη χρήση των νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία και τη μάθηση. Βασικό ερώτημα προς διερεύνηση είναι η ύπαρξη ή μη του ψηφιακού χάσματος μεταξύ των διδασκόντων και των φοιτητών των ελληνικών πανεπιστημίων και κατά πόσο αυτό μπορεί να απαλειφθεί – εφόσον υπάρχει.
Πιο αναλυτικά, διατυπώνονται τα εξής ερευνητικά ερωτήματα :

1. Ποιο είναι το είδος πρόσβασης των ερωτώμενων σε συγκεκριμένες τεχνολογίες;
2. Ποια είναι η συχνότητα χρήσης συγκεκριμένων τεχνολογιών από πλευράς ερωτώμενων;
3. Πώς αυτοχαρακτηρίζονται οι ερωτώμενοι, όσον αφορά τις δεξιότητές τους σε συγκεκριμένες τεχνολογίες;
4. Ποιες είναι οι απόψεις των ερωτώμενων σχετικά με τη χρήση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία;
5. Ποια είναι τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της χρήσης των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία, σύμφωνα με τη γνώμη των ερωτώμενων;
6. Οι ερωτώμενοι χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ τόσο στην καθημερινή τους ζωή, όσο και στην εκπαιδευτική πράξη;
7. Η νέα γενιά φοιτητών χαρακτηρίζεται από ομοιογένεια;
8. Υπάρχει «ψηφιακό χάσμα» μεταξύ των διδασκόντων και των διδασκόμενων;

Μεθοδολογία της έρευνας,

Για να διερευνηθούν τα παραπάνω ερευνητικά ερωτήματα, θα διανεμηθούν ερωτηματολόγια (ηλεκτρονικά ή έντυπα) σε φοιτητές και διδάσκοντες ελληνικών πανεπιστημίων, διαφόρων ειδικοτήτων. Στη συνέχεια, θα διενεργηθούν συνεντεύξεις σε συγκεκριμένο αριθμό ερωτώμενων.

Προσδοκώμενα αποτελέσματα

I. Καταγραφή της υπάρχουσας κατάστασης, όσον αφορά την πρόσβαση, τη χρήση και τις δεξιότητες των ερωτώμενων στις ΤΠΕ.
II. Να υπάρξουν ασφαλή συμπεράσματα για το αν οι ερωτώμενοι μπορούν να χαρακτηριστούν ως ψηφιακά εγγράμματοι ή όχι.
III. Να διαπιστωθεί στο κατά πόσο η νέα γενιά φοιτητών χαρακτηρίζεται από ομοιογένεια.
IV. Καταγραφή των απόψεων των ερωτώμενων για τη χρήση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία.

V. Να διαπιστωθούν οι λόγοι που οδηγούν στην χρήση ή μη των ΤΠΕ, τόσο στην καθημερινή ζωή των φοιτητών, όσο και στην εκπαιδευτική διαδικασία.
VI. Να διαπιστωθεί η ύπαρξη ή μη ψηφιακού χάσματος. Εφόσον διαπιστωθεί η ύπαρξη αυτού, να διευκρινιστεί εάν το φαινόμενο αυτό είναι διαρκές.
VII. Προτάσεις για την απάλειψη ή περιορισμό του ψηφιακού χάσματος- εφόσον αυτό διαπιστωθεί.

Αναφορές

Anderson, T. Varnhagen, St. & Campbell, K. (1998). Faculty Adoption of Teaching and Learning Technologies: Contrasting earlier adopters and mainstream faculty. Retrieved June 25, 2010, from http://auspace.athabascau.ca:8080/dspace/handle/2149/1079

Agbonlahor, R. (2006). Motivation for Use of Information Technology by University Faculty: A developing country perspective. *Information Development,* 22, 263 - 277.

Barnes, K., Marateo, R. & Ferris, S. (2007). Teaching and learning with the net generation. *Innovate* 3 (4). Retrieved May 2012 from http://www.innovateonline.info/index.php?view=article&id=382

Bauer, J. & Kenton, J. (2005). Toward Technology Integration in the Schools: Why it isn't happening. *Journal of Technology and Teacher Education,* 13(4), 519-546.

Brown, J. S. (2000). Growing up Digital: How web changes Work, Education, and the Ways People Learn. *Change: The Magazine of Higher Learning,* Heldref Publications

Bullock, D. (2004). Moving from theory to practice: an examination of the factors that preservice teachers encounter as they attempt to gain experience teaching with technology during field placement experiences. *Journal of Technology and Teacher Education*, 12(2), 211–237.

Chen, P. & Chen, H. (2007). Growing Up Digital: Lessons from Teachers' Perspectives, http://www.uni.edu/chenhaa/research/aera2007.pdf

Corrin, L., Bennett, S. & Lockyer, L. (2010). Digital natives: Everyday life versus academic study. *Proceedings of the Seventh International Conference on Networked Learning 2010* (pp. 643-650). Lancaster: Lancaster University.

Haydn, T. (χ.χ). Teacher education and ICT: some points for consideration from the UK. Retrieved June 25, 2010, from http://www.oecd.org/dataoecd/13/29/41674026.pdf

Hosein, A., Ramanau, R. and Jones, C. (2010). Are all net generation students the same? The frequency of technology use at university. In: *IADIS E-Learning Conference, 26-29 Jul 2010*, Freiberg, Germany.

Kennedy, G., Dalgarno, B., Gray, K., Judd, T., Waycott, J., Bennett, S., Maton, K., Krause, K.L., Bishop, A., Chang, R. & Churchward A. (2007). The net generation are not big users of Web 2.0 technologies: Preliminary findings. In *ICT: Providing choices for learners and learning. Proceedings ascilite Singapore 2007*.

Kersaint, G., Horton, B., Stohl, H., & Garofalo, J. (2003). Technology beliefs and practices of mathematics education faculty. *Journal of Technology and Teacher Education*, 11(4), 549–577.

McNeely, B. (2005). Using Technology as a Learning Tool, Not Just the Cool New Thing. In Oblinger, D. & Oblinger, L. (2005). Educating the Net Generation, An Educause e-book publication. Προσπελάστηκε τον Μάϊο 2010, http://www.educause.edu/ir/library/pdf/pub7101.pdf

Oblinger, D. & Oblinger J. (2005): Is It Age or IT: First Steps Toward Understanding the Net Generation. In: *Educating the Net Generation*.

Prensky, M. (2001) "Digital Natives, Digital Immigrants Part 1", *On the Horizon*, Vol. 9 Iss: 5, pp.1 - 6

Tapscott, D. & Williams, A. (2010). Innovating the 21st-Century University: It's Time!. *EDUCAUSE Review*, vol. 45, no 1 (January/ February 2010) : 16-29

Yoram, E. (2007). Teaching Online: survival skills for the effective teacher, *Publisher ACM,* 39 (2).